

Landskap: *Småland* Upptecknat av: *Emil Jönsson*
 Härad: *Tunnabö* Adress: *Hornsborg.*
 Socken: *Hamneda, i Ljunga m.fl.* Berättat av: *Tinsamne*
 Uppteckningsår: *1936.* Född år *1861* i *Väsby socken*

Uppteckningen rör	<i>sid.</i>
<i>Marknadslov.</i>	<i>1-16.</i>
<i>Klok gubbe, - "Anders Hansson i Fwelt".</i>	<i>16-38</i>
<i>Klok gubbe, - Falk i Göteryd.</i>	<i>38-43</i>
<i>Kloka Anna i Bjätteryd, o. hennes dotter.</i>	<i>44-52</i>

ACC. N:R. 4795

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Landskap: *Småland* Upptecknat av: *Emil Jönsson*
Härad: *Lunerbo* Adress: *Hornsborg*
Socken: *Hanneda Sötra Ljunga* Berättat av: *Emil Jönsson*
Uppteckningsår: *1936* m. fl. Född år *1861* i *Väsby socken*

Uppteckningen rör *Ligen och Söti Sötra Lunerbo Lokenar* fortspöring

Hästhandlare och krämare, komma höjtande med hush
lig fart och hålla på att köra över oss, om inte vi komma
fort nog ut i vägdiket, ty smala och usla äro vägarne.
Komma marknadsplatsen på en halv fjärdingsväg
= 1/2 mil nära, kan man få möta köhandlare och stuta
handlare som skyndsamt förklara att priserna äro så us
usla, att vi borde genast antaga det de nu bejuda. Men
högst sällan är det någon som säljer, förr än han
får höra marknadspriserna, ty man vet hur det
kan gå att bli lurad på det viset. En min nabs
sålde, en gång jag var i hans sällskap, sina stutar då

Skriv endast på denna sida!

vi voro så nära marknadsplatsen i Nöttja, att vi kunde se dit, och den som köpte dem fick genast 40 kronor vinst, och den som dermäst köpte dem, fick 15 kronor. Ändligen äro vi snart framme och det är på tiden att låta kreaturen dricka i någon källa vid vägen, eller vid vattnings-stället i en liten å, rör-ån, som går genom vägen genom en lers vid Rörbecke. Det brukas att marknads-djur fodras och proppas med hö, så stämma som möjligt hemma, men få inte dricka mycket, ty då bli de "lösleukade" genom rörelsen, och försämras till utseende, men nära marknads-platsen villja de att djuren skola dricka, så få de ju snart stå stilla och se bättre ut då de äro utspända i magen. På marknadsplatsen har redan samlats en massa kreatur, som i antal ökas varje minut genom tillströmning från alla håll. Om det är stilla lugnt väder, anses det alltid av Smälänningarne, att

affärerna gå trögt, men deremot om det tilltager
med beläsande, då tilltager också både köplusten
hos köparne och salumumöret hos säljarne. Då ser
man hur folket gestikulerar, räcker armarna upp
tar av sig hattar och mössor, för att slå ihop vid
köp eller salu. Skrik och stöj höras glimtvis runt
omkring, utan att man tydligt kan höra hur my-
cket det ljuges och prutas. Cupphörligt prövas stutar
än här och än där, genom att säljaren kör omkring
för att visa hur stutarne lyda tömmen och om de
ha vacker gång, ej vindbenade, halta eller föra
sig illa, t. ex. genom att den ene sätter ned huvu-
det mot jorden, under det den andre sätter hu-
vudet högt opp. Vidare ska köparne titta på
fäkreaturens länder för att se hur många "fäl-
le" de ha gjort och derav sluta sig till ålder och
fortvæenhet. Snålänningarna äro synnerligen roga

med att stutarne äro "väl pärade", d. v. s. lika stora, åtminstone "fjärmen" (den högre) ej minst, samt lika på färgen och om möjligt lika tecknade i huvudet. En vit och en svart eller olikfärgade få aldrig användas ihopa till dragare, men den som har en av var färg, söker lyfta eller köpa "maken" till sådana "uddar", stutar. I Island kan en bonde passera flere marknader, för att skaffa "maken" till sin "udd". Såsom ett bevis på hur väl ett par oxar kunna bli pärade får jag omtala, att jag köpte ett par tvillingstutar en gång på Nöttja marknad, som voro så fullkomligt ens lika varandra, att inte varken jag eller mitt husfolk kunde veta vilken som gick till höger eller vilken av dem gick vid venstra sidan som dragare, när jag släppte dem lösa ute. Men de visste det själfva att ställa sig i sina höger eller venster

bås när de släpptes in. Ett så märkvärdigt
sammansträffande har jag heller aldrig förskordat
i all min tid. Jag hade de oxarne i flera år, tills
de blevo för stora. De voro svartheruna på färgen
och ej vitt hår mer än ett vackert hjärta i pannan
fullkomligt ens på bägge. På en söndag om som-
maren tre år efter det jag köpt dem, gick jag ut
och lade mig på ryggen i en gräsvall och läste i en
bok, då oxarne gingo lösa i gräset. Rätt som det var
kom den ene oxen och betade alldeles in till mig
och gick så sakta och steg tvärs över mig. Jag
visste att han nog aktade sig för att trampa på
mig och kom att se under oxens bröst, att der var
en liten vit hjärtformig fläck, stor som en tändsticks-
ask. När jag släppte oxarne i låset gick de var i
sin och såg jag efter att den var höger som jag sett
fläcken, ty den andre hade inte sådan fläck. Detta

hade vi ej kunnat upptäcka förr än efter tre år.
 Det var också de dyraste stutar der såldes på Nöttja
 den gången 1903, de kostade 300 kronor, men andra lika
 i storlek, kostade 225 kr. Pregel är i Småland, att vid
 kreaturshandel på marknaden, så ska den som får peng
 arna bjuda på "lik-köp", men de Östgötarne brydde sig Likhögs
 aldrig om att fodra sådant. Annars hade ju folket
 i grannskapet av marknadsplatserna, berett sig
 på invasionen, så att i närgränsande hus och gårdar
 dracks kaffe för 10 öre koppen, med en stor bull och
 en stor kringla till varje. På alla marknader samlades
 även en del s. k. "koshöjare" och "häst-sköjare", men de
 senare voro fåtaliga i den tiden, men "koshöjarna" voro
 deremot många, i synnerhet på Nöttja. Konsorti-
 um av 6 a 7, planterade ut sina kreatur på skilda håll
 på marknadsplatsen. Sedan gingo de omkring och bjödo
 på sina medlemmars kreatur, för att vilseleda, dem

som inte kände dem. Djurplågeri bedrevs de
med att inte mjölka sina kor, så att juver och spe-
nar blevo uppsvullna och blå. Länsmannen såg jag
aldrig på Nöttja. Alla marknader skulle också va-
ra slut kl. 3 eft. m. enligt Läns-styrelsens beslut,
och just detta gjorde att folk funderade på, att ta-
ga till marknads, dagen innan den utsatta, och
på det sättet kom den betydligaste kreaturshand-
eln att försiggå, just dagen innan marknadsdagen,
på många marknadsplatser. Själva marknads-
platsen bytes om på de flesta ställen, dels av utrym-
ms skäl och dels för att få jorden göddlad på ett
annat ställe. Man begagnade ju åkrar till att upp-
ställa djuren på. Hången har marknads-
hållande försiggått på det fjärde omsådet,
men å de andre platserna i Tjåla, Nöttja, Traryd,
Göteryd, Markaryd och Hanneda, m. fl. har varit

samma jordstycke användts ett par år, varefter
ett nytt område togs i bruk. Stolpar redgräv-
des var på slanor påspikades. Vid dessa kunde
bindas en del djur, men utslare tillställning lär
man inte kunna finna i någon annan landsänd.
Stolpar och slanor ryckas orokull snart nog, och
upprättas aldrig så länge den jordtomten skulle
användas till marknadsplats. Var gick hålla si-
na djur eller låta dem stå lösa. I länd kunde
ju bindas vid vagnar, om man spände kreaturen
ifrån och band dem i vagnen. Men var det en syn-
dare som hade vagn och band sina kreatur vid
den, så kom genast en hel hop andra som med
vild bunde sina kor och oxar, och deras djur äto
upp fodret för ägarens egna kreatur, och kisades
illänd så att vagnen välte. Det skämtsamma
talesättet om att vara slägt därför att deras förfäder

bytt snärtar, har nog också en djupare grund,
 t. ex. jag gifter mig med din syster och du gifter
 dig med min syster och då bli ju våra barn "något"
 släkt och säga då, på tal derom, att våra förfäder
 bytte "snärtar" en gång. Om oxarne köla när man
 leder dem till marknaden, så är det ett gott tecken
 och det sägs då att de ropa efter köparen. Att
 genast antaga det som bjuds för kreatur på en
 marknad, anses ej lyckligt och kallas "knutsköp".
 Rätta orsaken är, att säljaren tror sig kunna prisa
 sig till mer. Att genast bjuda för kreatur, vad som
 begäres anses också olyckligt och kallas även knu-
 tsköp, men rätta orsaken är att köparen tror sig
 kunna pruta ner priset, därför begär alltid sälja-
 ren så mycket att han kan slå av på priset och än-
 då vara i behåll, och köparen bjuder alltid mindre.
 än säljaren begär så att han kan lägga till något

Gott tecken om
 oxarne köla, när
 man leder dem
 till marknaden.

annars kan ingen handel bli av, ty slår inte den ene parten av, och den andre lägger till, och till sist "rives" menings-skiljaktigheten midt i tu (delas) om det ska bli handel. Men krämare som sålde alla slag varor, hade deremot den åsikten, att inte låta den förste köparen som bjöd på deras vara, på något vis gå ifrån sig, ty låte de den gå ifrån sig, betydde det otur, men gjorde de handel betydde det deremot tur och lycka för hela dagen på marknaden. Därför kunde säljaren bli tvungen att antaga "minutköp", om än han ej vinstade på affären. På marknader vid 1890-talet kunde man få se många besynnerliga marknadsbesökare. Så var det på alla marknader i kringliggande socknar en liten man från Torpa, sådes det, mycket fattigt klädd, som med allvarsam min gick fram och tillbaka tvärs igenom menigheten på marknadsplatsen och oav-

lätligen och med hög röst läste upp bibelspråk
eller stycke ur katekesen det ena efter det andra
i långa rader. Ingen tog någon notis om honom
men en del ungdomar stälde emellanåt till med
spektakel och frågade honom om allchanda, men
han kände aldrig, utan gav, om han så godt som
tvingades dertill, endast korta svar, samt fortsatte
att högljuddt läsa och genomgå folkmängden, helst
der denna var tätast församlad. Som han ju i
bland hade långa vägar att gå till marknaderna
och endast trätofflor på fötterna, så anskaffade han
sig en gammal velociped att åka på. Så när Ola var
som bäst i tagen med att gå från ena sidan och till
den andra på marknadsplatsen och läsa, var det
några fjurfotkar som fått syn på att Ola kom
mit körande med velocipedi och anföll honom
med frågor om vad hans velociped kostade och

om de kunde få köpa den. Till en början brydde
han sig ej om deras frågor, men när de blevo allt
närgångnare måste han skyndsamst svara: "Han
är inte till o handla me". Men ibland omringade
Ola och druv jäck med honom och frågade om han
trodde han bleve salig, samt skrattade och väsnades
men då kunde hända att Ola tog sin cykel och
klev upp med sina trätöflor på den och lämna-
de hela svärmen för den dagen. Han bodde med sin
familj: hustru och barn, i en jordkula, eller ett
hus med väggarne nedgrävda i jorden, i Torpa
socken, och han kallades för "Ola i joren". Han var
mycket liten till väkten, men de som hände ho-
nom omtalade att han var ganska tyrannisk
emot sin familj. Så berättades att han körte
hustru och barn ut att arbeta, men de fingo ej ta
mer än 25 öre om dagen i betalning, ty annars

ware det synd, men själv var han just ej orån om att arbeta. Slutligen ansågo kommunalmyndigheterna att Ola var sinnessjuk och skaffade honom in på hospital och om han lever så är han väl der fortfarande. (1936) En annan besynnerlig orån som också syntes omkring på många marknader, var en stor karl, 40 a 50 årig, som gick tyst och beständigt omkring bland folkmängden på marknader vid samma tid som "Ola i joren", och denne store karlen hade också en stor hårfläta vid vardera örat, hängande ner under mössan. Han sågs aldrig göra någon affär, utan bara gick sakta fram och åter, genom folksharorna. Han sådes vara sinnessjuk även den, men ofarlig troligen. Hans hårflätor voro av hans eget växande hår och han hade troligen själv flätat dem, men hans övriga hår var kortklippt. Åter en annan

man kunde man få se, som köpte orar till
husbehör, d. v. s. ingen egentlig orhandlare. Denne
var det mest ansevärda jag sett, i det man
hade det ena ögat på kräftan, ej långt från mun-
nen. Det var aldeles förfärligt vad den människan
såg fäslig ut. Men han var tydligen normal till
sinnesbestämdheten. En bonngulle gick omkring
på marknaderna, med en knuta midt över nä-
san och knutan så stor som en stor kaffekopp.
Äter en annan man hade en dylik knuta vid
ena örat. En karing från Götersyd gick omkring
med ett ansikte likt ett hästhuvud. Men äter
en slagtare från Götersyd med skägg som räcker
förbi midjan och en pucklig näsa av ovanlig stor-
lek. Några hade fläckta bonjourer med smala
ärmar och snitt från Karl den tolfte tid, och utan
överrock i 30 graders kyla. Allt detta var på slutet av

förra århundradet, men ändrade sig snart på flera vis. Då klädde de flesta sig i långa smutsiga kappor eller nerstänkta överrockar och smutsiga vita kragar och manschetter, som begagnades såväl vid nattvardsbordet som på kreatursmarknaderna. Vid den tid som förut nämnts, fanns ej några nöjes-tillställningar på marknaderna i Småland, annat än kaffe-försäljning i varje hus man ville gå in i omkring marknadsplatsen. Men nu komma karusell, ringkast-målskjutnings- och alla andra sorters skojare till alla marknader, förutom att det vilkorligen ska ställas till dans om natten efter alla marknader. Marknaderna äro numera kringskurna av Länsstyrelserna, så att de mer och mer förlora sin betydelse. Ingen förs sälja ens vatten, utan den som löst läns-styrelsens tillstånd. All handel ska vara slut kl. 3 efter m. Endast lantman-

naprodukter få säljas på de allra flesta mark-
nader. Dock äro karamellförsäljarnes bord
rader de längsta på alla marknader. I söder
Sunderby socknar har, i öfver de senaste hundra åren
funnits s. k. kloka gubbar och häringar, vars rykte
sträckte sig långt ut om deras hemorts-landskap.
En av de gubbar som var vida berömd för sina
underskurar med lede människor och djur, var
en bonde som hette Anders Hansson i Wägla,
Fågelhult eller "Fulhult" i Hallaryds socken som
gränsar till Markaryds och Götaryds socknar. En
liten till växten att syna, oansenlig gubbe, var
före och många kommo i onåd hos honom, för
sin ringaktning av honom. Hurvida hans föräl-
drar övat "klokskap" är ej känt, men han hade ett barn
en dotter, som fortätte att "bota" folk och fjä, efter
faderns död, men är äfven hon död sen år 1934.

Klok gubbe

Han som de fleste s. k. kvacksalvare skulle ju ställas inför rätta för olovligt intrång i läkaryrket och länsmannen beordrades att hämta honom med skjuts, ty annars luydde han sig inte om att infinna sig för någon rätt. Men när så länsmannen kom med skjuts, så gjorde Anders Hansson inga svårigheter, utan satte sig godvilligt på vagnen och det var i väg, ut på Anders Hanssons åkrar, som vid den tiden var bevärta med lång varker säd. Nej du får inte köra i min säd, tyckte Anders Hansson. Länsmannen gjorde de största ansträngningar att styra ut på vägen, men allt förgäves. Hästarna bara sprungit rundt i sädes-åkrarna, och till slut bad länsmannen Anders Hansson om han bara ville gå av vagnen, om det ville han endast om länsmannen betalade 50 kronor för säden han hade föderwat. Anders Hansson

fick 50 riksdaler och gick av vagnen och in igen,
men sen fick han vara ifred för läns-mannen, i
många år, till dess en annan länsman kom, som
trodde han skulle kunna hemta Anders Hansson
till tings. Anders Hansson gjorde ej heller nu nå-
gra invändningar deremot, utan gick ut och satte
sig på vagnen i bara skjortärmarne. Men
då uppmanade honom länsmannen, att gå in
och ta på sig mera, i synnerhet, som han
kanske ej komme hem igen så snart, men
Anders Hansson svarade, att han komme nog
inte att bli borta från hemmet så särdeles länge.
Nåja, om skulle ju länsmannen höra,
men det befunns omöjligt att få hästarne
åstad från eller av stället. Varken ord lock
eller pock, varken tilltal eller pisk hjälpte,
och när de suttit på vagnen en halv timme.

och det inte blev annat, så uppmanade honom
länsmannen att gå in igen, om bara han
själv finge komma derifrån. Det fick han,
men som har heller aldrig någon länsmän
befattat sig med att vilja hemta Anders Hans
son till tings. En bonde någonstädes
i Götoryd, hade varit i Delary och såldt fläsk,
men kunde ej sälja ut hela partiet som han
medförde, varför han tog in på ett ställe ut-
med vägen, der han var bekant, och bad om
han finge lägga in det oförsälda fläskparti-
et, antingen till nästa marknadsdag, eller
tills han finge tid att afhemta det för försälj-
ning en annan gång. Han fick gerna her-
-bergera in sitt fläsk och lovades att ingen
skulle vidröra det, tills han återkomme för
att afhemta det samma. Så en tid derefter

kom ju samme bonde dit, och skulle arhem-
ta sitt fläsk, för att försöka sälja det, men då
bekände mannen på stället att han visste inte
vart fläsket tagit vägen, ty det fanns ej längre i
hans hus, utan troligen var det blivit bortstulit, ty
hans hustru förklarade som säkert att hon inte
vidrört det inhysta fläsket, eller tagit något derav.
Mannen som hysat fläsket, foreslog då den främ-
mande som räddas om fläsket, att de skulle bägge
två, gå till Anders Hansson i Tjaglahult eller Wägla
(Fucelt) och få reda på, åtminstone tjuven, vem det
var, när intet mer kunde bekommas. De övverens-
komms således, och gjorde sällskap till Anders
Hansson. När de hade sagt sitt ärende och best om
han kunde och ville säga dem, vem som stulit
fläsket, så sade Anders Hansson till den som
hyst fläsket: "Du har själv ätit av fläsket." Men

det påstod denne, att han ej gjort. Ja, sade Anders
Hansson, "du vet inte om det, men din hustru har
använt fläsket i ditt hushåll, dig ovetande. Ja
säger mannen, "har det tillgått på sådant sätt,
så vill jag betala fläsket, men näst förargligt
är det, för det kunde ju min hustru sagt undan
vi vore hemma, så hade vi inte behövt gå så lång
väg för detta ärende". Den som rädde om fläsket
var också ondvillig till fredlig uppgjörelse, men
tyckte ändå att hustrun som ej bekände sanning-
en, borde ha något till straff, och frågade om
mannen tillät att Anders Hansson finge göra
något till straff över henne. Ja, säger hennes
man, jag tillåter att hon får något till straff,
men det får inte vara så, att hon tager skada
varken till förstånd eller kropp på något vis,
så kan det just vara rätt åt henne, när hon

har narrat oss på detta sätt. Anders Hansson
sade då: "Jag kan gå till Delary den och den da-
gen på ett visst klockslag (som han uppgav) så få
ni se hur det går med henne". Ryktet spreds
och på den utsatta tiden voro församlade en
till flera hundra personer uppgående skara folk,
och naturligtvis även hennes anan, som ingenting
sagt för henne om saken, var närvarande. På
det bestämda klockslaget kom häringen (hustrun)
springande hemifrån, spritt naken och med en
stor fläskakniv i handen och sprang rätt igen-
nom folkmängden som vek undan och lämna-
de henne rum. När hon kom igenom skar-
an, liksom hon vaknade till och blev ofantligt
skamsen, samt smög sig så fort sken kunde
hon igen. Men folkets åtlöje, leide vid det
tillfället och alltgänt sedermera, gjorde livet

outhärdligt för den kvinnan och hennes man
så att de ingenstades kunde visa sig, utan
måste skuligen flytta från orten. En
annan gång skulle en koring gå från en
avlägsen socken, till Anders i Hallaryd (Fruelt)
och söka denne för någon ting, men som hon ej
visste bestämt var han bodde, så gick hon in på
ett ställe och frågade sig vägen och med samma
skulle hon ju ta reda på vad för slags trollkarl
det var. Hon trodde nog själv att Anders Hansson
bara var en en s. k. "shitgubbe", som rätt ing-
enting dugde till, och där blev hon ytterligare
styrkt av folket som hon tillspråk. Hon fick
reda på någonlunda var A. H. bodde och fort-
satte sin väg, emot Hanssons, men så snart
hon kom in på Anders Hanssons ägor, så blev
hon plötsligt anfallen av diarré, så hon måste

sitta ner, men så fort hon steg upp, så var det
detsamma igen och det blev inte annat. Hon
hörde över alla tuvor och hålor på ett stort om-
råde och allt så fort för samma åkomma upp-
hörigen. På fort gick i fyra timmar, då Anders Hans-
son kom ut och kallade på henne och sade att
hon nu kunde väl vara rädd av den förvänt-
ningen, samt komma fram till gården och
uträtta sitt ärende. Hon var nu så förskräckt
för Anders Hansson så hon hade näst glömt ä-
rendet, men han sade henne vad hon skulle
göra och att hon ej skulle befatta sig med, att
tala illa om honom vidare. Häringen lovade
heligt, att om hon bleve fri från diarrhin och
finge komma hem igen helbredad, så skulle
hon aldrig i sitt levande liv tala illa om Anders
Hansson mer. Hon kom helbredad hem men ryktet spreds.

En annan käring kom till Anders Hansson och ville att han skulle säga vem som stulit hennes lin. "Ja", säger denne, "det ska du kunna få veta om du går till kyrkan om söndag. Hon gick till kyrkan söndagen derpå, och högt uppt. i kyrkan på gången stod en kvinna med en stor bördä lin i ett rep, så att hon hade en knippa fram och en knippa på ryggen. Der lelv hon stående under hela Guds-tjensten. När de skulle gå ut, så gick linbärerskan fram till bondhustrun och sade: "se här har du ditt lin." Ja så då du har levt det hit, så kan du ja lära det hem igen. Det måste hon också, men hon aktade sig nog för att stjäla lin oftare. En gång kommo 2 bönder ifrån Skåne för att rådfråga Anders Hansson. Folket på gästgivaregården berättade

att själva hästarne visste vägen till Anders i
Tuselt, ty dit fingo de gå dagligen. De kommo dit
och träppade gulben hemmar. Han skulle mottaga
en i sänder i sin kammar. Först blev den ene
expedierad, men derefter kallade Hansson på den an-
dre som väntade i storstugan. Denne andre gick in
i kammaren och sade sitt ärende. Han sökte för
obothliga kreaturs-sjukdomar, men den förste sökte
för värk i sina egne ben. Innan Anders Hansson
svarade, gick han genom alla rummen som grän-
sade till skorstenen och kom in igen genom för-
stugan, då han svarade på det den andre frågat
om. Han trodde att gulben bestält kaffe vid rund-
vandring genom huset, ty de blevo bjudna på kaffe.
Vid hemresan frågade de varandra hur mycket
gulben begärt för consultationen. Jo svarade den
ene, han sade att jag kunde ge honom skiljemynt

och jag gav honom 50 öre. Júst lika dant sade han till mig, utbrast den andre. Jag menade att skiljemynt kunde tydas på olika sätt, det kunde ju vara både koppar och silverpengar. "Ja väl", svarade H. Men jag gav honom 10 kronor, sade den andre. Han, (som gav 10 kr.) trodde att Hansson visste på förhand att han skulle få 10 kr. ty han beställde orog kaffet av hustrun innan han hade fått betalningen. Men så hade det olika verkan efter pris, ty det som 10 kronors betalaren sökte bot för och som ingen veterinär kunnat bota, den sjukdomen gonade genast, och blev bota, men ett halvt år därefter, träffades den förste, som berättade att hans värk endast en kort tid varit borta, men sen återkommit. Det såg då ut som boten berode på betalningen. En annan gubbe skulle resa och besöka Anders Hansson för sin hustru emedan hon

hade ont i bröstet av di, och en liten lös,
som skrek så mycket. Anders Hansson för-
säkrade att det nog skulle bli bra, både med det
ena och andra. Hon skulle köpa för 50 öre nå-
gon slags på apoteket för Dien ävenledes. Kort
därpå sänd samma gumman som haft bud för
Dien, åter bud till Anders Hansson, med en an-
nan man, som skulle besöka honom, med
förfrågan vad det skulle göras, för en som
hade ont av Dien. Hon trodde ju att Hansson
ej kunde veta att det var densamma han för
några dagar sen, ordinerat för 50 öre medicin till.
Hon tänkte hon att han kanske ordinerade
något beiligare, eller något oläskt det förra så
finge hon ju 2 sorters smäl till hands, honom
ovetande. Men då mannen frågade, vad en
kvinna skulle göra, som hade ont av dien, då

blev Anders Hansson rasande, oaktadt han ej fick
veta att det var samma kvinna. Han visste det
ändå och utbrast: "Du djävla-ägg kan ju inte
bli annat än djävla-ungar, när hon inte nämder
att våga 50 öre på apoteket, så kan hon vara som
hon är. Något annat besked fick hon inte, men
hon köpte för 50 öre, som han förut sagt, och blev
botad. En gång, just medan husfolket sit-
-te och spisade meraftons-målet, i en bondgård,
ej långt ifrån Anders Hanssons, passade en tjur
på och gick in i stallet och tog en häst, satte
huvudet på (betsel) på, och bakom lagären satte sig
upp och red derifrån, utan att husfolket fick
syn derpå. När de så kommo ut, märkte de
ju genast att hästen var stulen. En av folk-
-et i en lag ett stycke derifrån, hade anöth tjuren,
och som den anötande tyckte sig känna igen

härst, så upplyste han de sökande ägarne om att han trodde sig känna igen hästen och att ryttaren varit åt det och det hållet. En av ägarens husefolk sprang då in till Anders Hansson och frågade honom vad han trodde det var att göra vid saken. Denne svarade att det skulle de inte bekymra sig om, ty han kommer inte långt härifrån med hästen, emedan tjuren snart faller av hästen och blir liggande på vägen. De trodde till att löja om, att gulcken H. barsade detta på skämt, men sedan de sprungit en liten bit längre fram, låg der en man på vägen, avsvimmad, liksom död. Snart därefter kommo några personer, som fast-tagit och igenkänt den löst springande hästen. Den avsvimmade mannen som inburits i närmaste hus, brucknade till, och efter förhör, bekände

att det var han som stulit hästen, och ha-
de tänkt rida till en marknad, några mil
längre bort, för att sälja den. Länsmannen
efter skickades, och tjuven som var av rackar-
släkt, arresterades. Ett eftergivet villkor
för att Anders Hansson skulle kunna hjälpa, var
att man till punkt och pricka nog följde hans
ordinationer. Från en lantbrukare bort-
stals en ko, och ägaren frågade Anders Hansson
till rådd. Han bestämde då, att bonden skul-
le gå ut precis kl. 12 följande natt, så skulle
han, på sin egen gård, möta tjuven som
skulle ha med sig kon. Mycket riktigt,
på den utsatta tiden kom också tjuven med
kon med sig, men den bestulne, som från
försturen vaklat och fick se att tjuven var
en av socknens mest aktade män, våga-

-de han inte gå ut att möta honom. Efter-
som han ej lydde Anders Hanssons råd, så ledes
han sinnesrublad ända till sin död. En
annan bonde hade blivit bestulen på en större
penningssumma och led kloke Anders ha-
reda på vem tiuvinn var. Detta påstod sig
Anders Hansson också noggrant veta, men
ville inte säga vem det var. Då ville bonden
att Anders H. skulle trolle bort tiuvrens ena öga,
men det vägrade Hansson bestämt, men efter
anträget övertalande lovade han till slut, att så
skulle ske. Men, sade han, "du kommer att ån-
ga det så länge du lever". "Å, det tror jag inte har
mågon fara", svarade mannen. Men döm om
hans förvåning och ånger, då han kom hem och
fick se sin ende son enögd. Bonden måste
bekänna att det var han som stulit penningarna.

En arbetare vid Delaryds fabriken, had slag-
tat en gris. Fläsket skar i 2 halvor, som skul-
le hänga att svalna över natten i en vedled. Men
om morgonen befanns den ena halvan vara bort-
stulen. Ingen kunde misstänkas för stölden, ty endast
händt ärligt folk bodde över allt. Det beslöts att
Anders Hansson skulle tillfrågas. Som mannen ej
hade tid att gå till honom, så överenskomms att
hustrun skulle gå dit, enär mannen ju skulle gå
på sitt arbete, och så skulle ingen onödig uppmärk-
samhet väckas. När hon kom till Anders Hansson,
och han sade genast, när hon kom in om dörren,
i det han småskrattade: "jassa du kommer med
anledning av det der fläsket som blev borta i natt."
Hon medgav att det var så, men tänkte till sin
förräning, hur han kunde veta sådant, då de
änne ej omnämnt det för någon, och Hansson

bedde en mil avlägsat eller mer, ifrån Delaryd.
Hon frågade om han kunde hjälpa henne att få
se på hur de skulle kunna få igen gläsket, el-
ler vem som kunde ha stulit det. "Ja, säger
Anders Hansson, "huru fins i samma hus der
ni bor." "Der bodde neml. flera hushåll i samma
hus, der stölden begåts. Men de vor alla an-
sedda som ärligt och hederligt folk, och hustru-
n menade att det kunde väl aldrig vara möj-
ligt, men om han då ville namngiva personen.
"Det behöver jag inte, men du ska få se honom
i en spann vatten." Han gick efter en spann
vatten och lät henne se ned i den. "Känner
du igen ansigtet," frågar Anders Hansson, då
hustrun förskräckt utropar: "Kan det vara
möjligt, visst känner jag honom." "Nå, säger
A. Hansson, "gack så till den personen, som du

såg, och helsa honom från mig, att han
genast bär om igen fläsket, annars ska han
bli tvungen att göra det. Hon tackade och gav
honom en slant, ty Anders Hansson begärde, sådes
det, aldrig mer än 50 öre, men ofta fick han ju
mycket mer, och kvinnan gick hem. När man-
nen kom hem från sitt arbete, berättade hon hur
det var. Men så var det ingen i familjen,
som ville gå in till den utpekade grannen
och återfordra tjurgodset. Varken kvinnan eller
någon annan i familjen, utan mannen måste
ta sig dristighet till att gå till tjurgrannen.
Dilkommen frågar han försigtigt, om de inte
kunde veta, hur det kommit till, att de misst
sitt halva svinfläsk i den gångna natten. Nä-
hej, det var då förunderligt, de kunde aldrig nog
förvåna sig deröver, och kunde aldrig begripa

hur det tillgätt. När de så utgjutit sin
becklagan på säger helt plötsligt mannen
som misst gishalvan: "Så har jag hälsning
från Anders Hansson i Hallaryd, att du bär om
igen fläsket annars ska han förmå dig der
till. Tjuron och hans hustru blevo blod röda
i ansigtet och erkände genast och lovade att
också samma natt bära fläsket om igen,
som även verkställdes för det ingen av na-
boarne skulle se det, eller på det att veta, ty
den beestulne lovade att tåga dermed som
ju syns att han gjorde. En bonde
blev av med fyra kor, och kunde de efter my-
cket sökande (långt efter enskiftena, hade ännu
inga stängsel kunnit uppsättas emellan
ägorna, utan betesmarker voro gemensamma
för flera hemman fortfarande) återfinnas.

Det fanns ingen annan råd än att söka
Anders Hansson i Fucit. Bondhustrun kom
till H. och sade: "Jag skulle helsa ifrån hus-
bond och undrar om Ni ville hjälpa oss att
få rätt på våra kor som blitt borta." Den lille
bleke gulben stirrade på gumman och sade:
"Ni tror att de äro stulna, så här mot mar-
temen, men de ä dom inte, de finnas ve-
skossen ve sjön, och den ena har halvot."
Bondhustrun gick hem med det beskedet, och
det befanns som Hansson sagt. En gång
roos tre stycken bondgubbar i sällskap
från Torpa socken, på väg till Anders Hansson.
När de kommit i närheten av hans gård, så
sade den ene mannen: "Ha den kallas för
klok som låter sin hant stå ute om vint-
ren och fördervas." De båda andra aktade

sig visligen för att svara, och expeditionen
fortsattes ligande resten av vägen. Då de kom
nu fram, fingo de två av männen genast
företräde, men den som talat om harven,
fick vänta tills de andre fått besked. Men
Anders Hansson sade till den tredje: "Du behöver
inte göra dig besvär, när du bekymrar dig
mer om min gamla harv, än om ditt ären-
de; så får du ingen hjälp hos mig, adjö med er
allesammans." Lållan var det att någon
gick chulpen ifrån Anders Hansson, men om
någon ringaktade honom, så fick han åt
minstone veta att det ej var Hansson obekant,
eller kunde döljas. En annan, även
vida berömd, klok gubbe som hette Falk
och bodde i Götaryd, var en gammal soldat
i Major Hammarbergs tid på Åkerås.

Denne Falk skulle således ha levat före
Anders Hansson i Hallaryd, ty aldrig har jag
hört att de vore Konkurrenter. Falk hade
ord om sig att han kunde trolle. Som den
en Falk var oppstudeig, blev majoren en
gång rasande på honom, och Falk skulle
enligt krigslagen, läggas ned på en plank
och få spö på bara ryggen. Men Falk kunde
göra så mycket, att för vart rapp som slog
på Falks rygg, hoppade majoren till och skr-
ek, så att bestraffningen måste upphöra,
ty för varje slag råkade det majoren i stät-
let för Falk. En gång skulle en bonde
ej långt härifrån bittida om morgonen stjåla
ett par stutar från en annan bonde. Men en
gumma som sett när tiuren fångat demene
och sprang efter den andre stuten, varskötte.

ägaren ("nötte" honom) som gumman kände tju-
ven så gick ägaren dit till hans hem och fick
reda på att han sagt derhemma att han skul-
le resa till Osley marknad. Ägaren tog en i
sällskap med sig till Ålshult, men der
kom inte tjuven. De reste på järnväg till Osley
men ej heller dit kom han. Då märkte de
att han lurat dem och troligen tagit till Wis-
landa, ty der var marknad samma dag. Läns-
mannen rådde dem att telegrafera häftnings-
order, det kostade 10 riksdaler, men de hade ej lust
att uppoffra så mycket utan gingo hem. Men
i Föteryd gingo de till Falk och frågade vad
de skulle göra. "Skolen ingenting göra", sade
Falk, ty Tjuven kan inte sälja stutarna på
Wislanda, utan innan morgonen gryr äro de
hemma igen i hans hus. Ägaren menade dock

att tjuven nog sålde stutarne för enornt
billigt pris, men Falk var säker och dermed
gingo de hem. Bittida om morgonen gick så
ägaren och knackade på i tjuvens hem. Hustrun
förklarade att ingen kunde få tala vid hennes
man för han sov. Men ägaren till stutarne lov-
ade att väcka hennes man och det med beked.
Då kom tjuven ut, han hade stått innanför
och lyssnat, och måste lämna igen stutarne
jämt oket och lönnen. Det var fyra mil till
Huslanda och fyra mil hem igen, så nog vare
både stutarne och tjuven temligen "maluskar".
Tjuvens oförskämndhet hade inga gränser, ty
när han några dagar efter träffade ägaren
till stutarne, så ville han ha igen oket och
lönnen. "Nä hej," sade ägaren det får du inte,
ty Alexander i Västhus har igenkänt oket och

-tömmen, ty denn har du stulit ifrån honom.
Då måste tjuren ta till flykten. En av
Falkens nabos hade slagit en sugga, och
skulle dagen efter köra ästad och sälja henne.
Men den befaras vara bortstulen om natten.
Mannen gick till Falk och frågade vad han
skulle ta sig till. Falk sade, "bry du dig inte om
suggan för hon kommer snart hem till dig
igen". Hon gör väl så annat heller, menade
nabon. Men om en stund kom en bonde
och rådfrågade Falk, vad han skulle ta sig
till, ty hans oxar kunde inte resa sig. Jo, sä-
ger Falk, tag och kör hem med den der suggan
så resa de sig nog. Bonden vart förskräckt
och körde hem med suggan der han tagit den,
och oxarne kunde resa sig för att dra sug-
gan hem. En man var bestulen

på elva riksdaler och gick till Falk i Göteryd
och frågade om han ville skaffa fram tjuren.
"Du ska få se honom i en vattenspann, och
känner du honom igen då, så gå till hans gård,
der ungefär tre famnar ifrån grinden, till
venster ligger en flat sten på stenvuren och
inunder den stenen ligger pengarna". I en spann
vatten kände mannen så tydligt igen både tjuv-
ens ansigte och hans grå kläder och gick därför
genast till den mannens gård och såg genast
den omtalade stenen, lyfte opp den och tog peng-
arne. Många andra "mindre profeter",
som också ansågos och gavs sig ut för "kloka
gulebar", vore att omtala, men det måhända
belir en annan gång. Men "kloka gummor" har
gummit åtkalliga med vidsträckt rykte, samt
även många "hemmakloka", som ej heller kan

vid detta tillfälle vidare omnämnas. Bland
de förra, intager Kloka Anna i Tjätteryd, främ-
sta rummet. Hon återkommer i Ruppelager,
i det den första efterträddes av sin dotter
Johanna, men som dock kallades Anna, ge-
nom gammal vanor, emedan hennes mor hette
så. Den äldsta Kloka Annan var nog född
i slutet på 1700-talet eller strax i början av 1800-talet.
Ty min Morfar Rasmus Larsson i Wäsby, be-
sökte henne omkring 1820. Att till fots gå ifrån
Wäsby kyrkoby, till Tjätteryd, var nog en rätt så
svår marsch att företaga i den tiden. Vid hem-
komsten berättade han om sin resa, för sin
hustru, min Mor Mor och för min Mor, följande:
Resan hade gått bra, och han och hans säll-
skap, en man i Wäsby, Truls Persson, måste "lä-
na hus" på flera ställen, både under dit och hem

resan. När de väl kommit in på gården, der
ledoka Anna bodde, kom genast en jungfru, en
tös eller piga, med tillägelse att gå in i stugan,
ty Anna hade sagt att hon skulle bedja dem
gå in och sitta att vila, efter de vare mycket långt
i från komne och vore trötta. Anbudet emottogs
med glädje, eftersom de i verkligheten vore my-
cket trötta. Men vad som mest uppväckte deras
förunder var, dels hur hon kunde veta så my-
cket om dem och dels derav, att hela gårdsplanen var
till trängsel fylld, med andra besökande, men
ingen av dem blevo inbjudna, utan de fingo stå
der ute, tills deras tur kom. Men Morfar och hans
sällskap, fingo också företräde framför de andra
ute väntande, samt löfte om rogi om natten på
Läckullen. Även förundrade de sig öfver, att hon
kunde säga deras ärende på förhand, innan de

nämnt det. Till Morfar sade hon: "Det som vi
söker efter ligger på lejden i Västra loglängan".
Freaturen bli bra efter detta, om vi gör som jag
säger. Vid hemkomsten förhöll det sig som hon
sagt, och ordinationen hjälpte. Sammaledes med
mannen han hade i sällskap, om det han sökte för.
Men huru vida han under natten, då han
låg på höskullen, skulle ha hört hur Anna som-
talat med djävulen och sagt till honom, att vi-
da nacken av den som låg på höskullen, och
djavulen svarat: Nej det kan jag inte, ty han har
kring-gärdat sig med kors och böner i Jesu namn.
Eller Morfar under resan hade hört den berätt-
elsen av någon annan, emellertid hörde jag, när
jag var 10 år gammal, denna berättelse om kloka
Anna och djävulen, om talas av både min Mor-
Mor och min Mor. Men nu hör jag samma sä-

gen här i Småland, upprepas. Här är berättel-
sen av vithand i så måtto, att denna kloka Anna
bode i Skatelöv 1886, således dottern Johanna.
Och berättas: En som hette Persson på Nytorpet,
i Väckerång, led av något och beslöt söka kloka
Anna i Skatelöv. Han kom till Stuby i Skatelöv
på morgonen. Anna beskrev hans sjukdom och
gav honom förhållnings-order. Han gick, men träff-
ade en gammal man, som varit der om natten
och nu telar hans sällskap och som berättade föl-
jande: Jag kom i går kväll, och lider av något
som jag inte vet vad det kan vara, och fick några
piller av Anna, som sade att jag skulle gå och
lägga mig medan detta piller verkade. Hon före-
slog att jag, sedan det ju var kväll, kunde läg-
ga mig på höslindret tills morgonen. Ersätt-
ning ville hon ha, på kvällen, som hon också

fick. Jag låg länge vakn, läste Fader vår
och minn övriga böner som jag är van att
läsa. Jag somnade, och vaknade, som jag tror,
vid tolv-tiden, då jag väcktes av ett egendom-
ligt ljud. Jag låg och lyssnade en stund, då
fick jag höra Annas röst, samtidigt som hon
ringde medelst slag på en tom gryta och sade:
"gåck upp på slinnet och eri kudet av den som
ligger der". En annan röst svarade då: "Det
kan jag inte, för han har gärt (hågnat, kring-
gårdat) för högt omkring sig". Då blev allt
tyst och stilla igen, och jag somnade och sov
godt till nu på morgonen. Men vad jag än
kommer att lida av, kommer jag dock aldrig
till att mer söka den kärningen. (Hur kunde
min Morfar ha samma sägen, tydligen om
Johannas mor, 60 år förut?) En eller flere

historier berättas från Göterud, om kloka Anna (Johanna). En killeverad major som hette Hammarberg, residerade på en gård som kallas Åskenä. Denne major hade för sed att preja alla sina vid regementet tjänande soldater, att göra en mängd dagsverke på hans gård, vid slätter, skörd eller tröskning. På hände en gång då han budat till slätterarbete att det var en av soldaterna anmälles som varande sjuk. Denne soldat var kloka Annas man. När major Hammarberg hörde att soldaten var sjuk, sände han genast en dräng att rida och tillsäga, befälla soldaten att lig genast infirm, med hot om fyra dagars mörk arrest, när han komme på lägerplatsen. Drängen fullgjorde ju ärendet, men Anna svarade att han finge säga

åt majoren att det var omöjligt för hennes
man att komma för sjukdomen skull.
När den hetsige majoren fick höra detta
svar, befälde han genast en dräng spänna
två hästar för vagn, och själv följde han
med och de körde till kloka Annas igen.
När de kommo till gårds-gränden stanna-
de hästarne och fryste. Drängen öppnade
men hästarne bara stegrade sig. Majo-
ren skickade drängen in i stugan med bud
att Anna genast skulle komma ut till ho-
nom. Men hon svarade att majoren borde
hellre komma in i stugan så han kunde
få se att mannen var sjuk, i annat fall
så var hon ej skyldig att gå ut. Majoren
varit rasande men måste bekväma sig
till att gå in. Han måste ju nu medgi-

va att mannen var sjuk och oförmögen
att arbeta då, men så fort han bleve frisk
skulle han genast komma, annars skulle
han, majoren, nog veta hålla honom räkning
på exercisfältet. Anna sade då: efter som
majoren lovar min man så godt, så vill
jag säga att ni inte kommer hem förr än
jag vill. Ni få köra in på gården, men sen in-
te mer, så länge jag vill. Det vore väl be-
synnerligt, tyckte majoren, om inte vi köra
hem när vi vilja. Han gick ut, drängen
höjde in på gården och majoren satte sig
på vagnen, men hästarna endast ryste sig
på bakbenen som förut och stegrade sig och
fräste. Tag hit tömmen, röt majoren och tog
tömmen ifrån drängen och slog med piskan,
men det blev inte bättre. Efter mycket bråk

och påfänga försök, måste majoren gå in
och bedja vackert om de ginge köra hem.
Det lovade Anna och nu var det inte minsta
skräck i hästarna, utan de gingo så lugnt,
som om ingenting förskommnit. Från den
dagen fick soldaten allt vad han ville av ma-
joren Hammarberg som behandlade honom med
största förtröde framför de andra soldaterna.

Allmogens tror att desse två kloke
Annorna hade fått sin förmåga genom fl-
ra besynnerliga medel, t. ex. genom vita ormars
soppsopad att dricka, eller från döda människors
ben i soppa, eller synnerligast från djävlar med
vilka de gjort något accord. Många andra "små"
kloka häringar har funnits, men deras klokskap
har nog mest bestått i lovacksalveri och vittne-
felser och kunna ej heller nu om talas.